

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

KKTC'DE ÖZERKLİĞİN DOĞUM SANCILARI

**Toplumsal Varoluş Mitingleri,
bir "kurumsal ekonomik rasyonelleşme" hareketine evrilmeli**

*Mehmet Ratip
TEPAV Araştırmacısı*

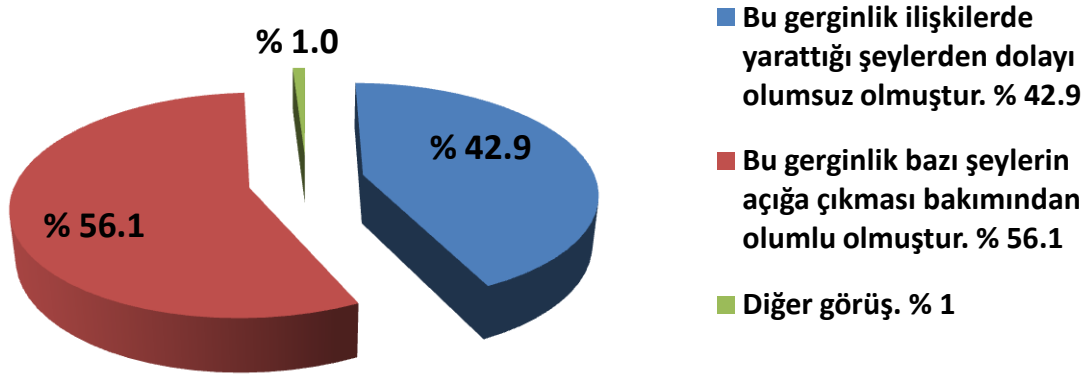
*TEPAV Politika Notu
Mart 2011*

KKTC'nin sürdürülemezliği ve Kıbrıslı Türkler'in özerklik talebinin göstergeleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde ilki 28 Ocak 2011'de, sonuncusu da 2 Mart 2011'de gerçekleşen "Toplumsal Varoluş Mitingleri" adlı kitlesel gösterilerin gerek KKTC-Türkiye ilişkileri bağlamında, gerekse KKTC'nin iç düzeni açısından sürdürülemez bir yapıya işaret ettiği aşikârdır. Türkiye Cumhuriyeti (TC)'nin her geçen gün yoğunlaşan ve çeşitlenen politik gündeminin Kıbrıs'taki bu aleni olguya kısa vadeli bir ilgi gösterme riskine karşın Kıbrıs'ta "yeni KKTC nasıl olacak?" sorusunda düğümlenen uzun vadeli bir süreç başlamıştır. Bu sürecin nasıl anlamlandırılacağı, algılanacağı ve yönetileceğine ilişkin ciddi yaklaşımlarla Türkiye'nin, Avrupa'nın ve elbette Kıbrıs'ın geleceğine yönelik kapsamlı projeksiyonlar geliştirilmesi artık kaçınılmazdır.

Türkiye ve Kuzey Kıbrıs arasında gerilim yaratan mevcut kriz ortamından bu sürdürülemez yapının yerine ne konabileceğini tartışmaya dayalı bir fırsat ortamı üretmenin zorunluluğu yakın gelecekte kendini daha fazla hissettireceğe benziyor. Nitekim adada Kamuoyu Araştırma Danışmanlık Merkezi (KADEM) 'nce gerçekleştirilen son kamuoyu araştırmasının bir sonucu da Türkiye-Kıbrıs gerginliğinin "bazı şeylerin açığa çıkması bakımından" olumlu değerlendirildiğini gösteriyor (bkz. Şekil No. 1):¹

TÜRKİYE-KIBRIS GERGINLIĞI HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

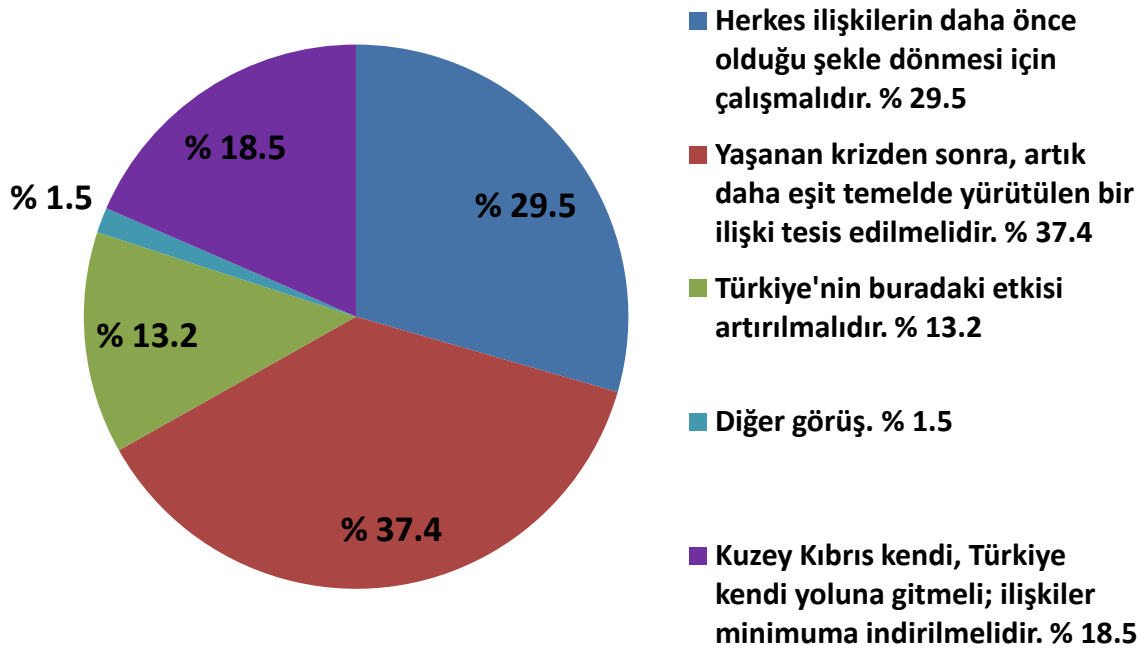
Şekil No. 1 / KADEM, ŞUBAT 2011

¹11-19 Şubat 2011 arasında yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen KADEM araştırmasının hedef kitlesi 18 yaş ve üzeri KKTC seçmeni, örnekleme 549 kişiydi. İlgili kamuoyu araştırmasına Türkiye basınında yer veren yazı için bkz. Erdal Güven, "Kıbrıslı Türkler ne ister?", *Radikal*, 27.02.2011, <<http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalYazar&ArticleID=1041289&Yazar=ERDAL%20G%D CVEN&Date=27.02.2011&CategoryID=100>> (erişim: 03.03.2011). KADEM'in KKTC'deki *Yeni Düzen* gazetesi için yaptığı bu kamuoyu araştırmasının detaylı sonuçları için bu linklere bakabilirsiniz: <<http://www.yeniduzen.com/detay.asp?a=28695&z=21>>; <<http://www.yeniduzen.com/detay.asp?a=28723>>; <<http://www.yeniduzen.com/detay.asp?a=28629>>; <<http://www.yeniduzen.com/detay.asp?a=28671>> (erişim: 03.03.2011).

Açığa çıktığı düşünölen “bazı şeyler”in neler olduğuna aşağıda kısmen değineceğiz, fakat çoğunluğun “yeni bir KKTC” ve elbette “yeni bir KKTC-TC ilişkiler seti” tasarlama konusunda niyet beyan ettiği, irade bildirdiği ortadadır. Benzer bir şekilde, bir başka önemli sonuç da “Kuzey Kıbrıs ve Törkiye arasındaki ilişkilerin geleceğinin nasıl olmasını arzuluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtarda gözlemlenmektedir (bkz. şekil No. 2): Katılımcıların % 37.4’üne tekaböl eden -üstelik hem anne babası Törkiye doğumlu olan, hem de anne babası Kıbrıs doğumlu olan vatandaşlar arasında en yüksek oranla kabul gören- öncelikli tercih, KKTC-TC ilişkilerinin gelecekte daha eşitliğe dayalı bir biçim alması yönündedir. Kuzey Kıbrıs’ta uygulanacak olan ekonomik-mali yeniden yapılandırma programlarının bu “eşitlik ilişkisi” tercihini hayata geçirdikleri ölçüde kabul görecekleri rahatlıkla iddia edilebilir.

Bunun yanı sıra, % 29.5 oranıyla ikinci öncelikli tercih olan “ilişkilerin daha önce olduğu şekle dönmesi” arzusu, (Törkiye medyasının bazı kesimlerinin iddialarının aksine) mitinglerdeki temel saikin “Törkiye dörşmanlığı” olmadığını gösteriyor. Bu veri ışığında diyebiliriz ki, “eşitlik temelinde ilişki”ye öncelik atfetmeyen Kıbrıslı Törklerin kayda değer bir kısmı, Törkiye’yle köprüleri atmaktan ziyade, sebep olduğu bütün gerilime, toplumlar-arası dengesizliğe, ve özerklik karşıtı ekonomik müdahalelere rağmen Törkiye’yle mevcut bağlantıyı korumayı tercih edebiliyor. Bu da Törkiye’ye ekonomik-politik bağımlılığın vazgeçilmesi zamanla güçleşen, sağlıksız ve muhafazakâr bir toplumsal alışkanlığa dönüştüğüne işaret ediyor.

KUZEY KIBRIS VE TÜRKİYE ARASINDAKİ İLİŐKİLERİN GELECEĞİ

şekil No. 2 / KADEM, şUBAT 2011

Krizi fırsata dönüştürme zorunluluğunun bir sebebi de şudur: Şu sıralar, Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğü her zamankinden daha fazla kemikleşme eğilimi göstermekte ve KKTC'nin çarpık ekonomik-politik düzeninin bu olumsuz eğilime katkısı giderek büyümektedir. Bu noktada Kıbrıs sorununun hâlihazırda bir "Avrupa Birliği (AB) sorunu" olduğunu ve özelde Türkiye-AB ilişkilerini kilitleyen gelişmelerin başında geldiğini hatırlamak gerekir. Dolayısıyla, Toplumsal Varoluş Mitinglerinde farklı öfke ve umut(suzluk) düzeylerinde ifade edilen "özerklik", "bağımsızlık" ve "çözüm" gibi taleplerin Kuzey Kıbrıs çapında somut bir kurumsal dönüşüme ve ekonomik yeniden yapılanmaya yol açması ada sınırlarını aşan potansiyel etkileri bakımından da elzemdir.

Özetle, son gelişmeler ışığında ana belirti şudur: Muhtemel en kötü senaryo olarak Kıbrıs sorunu Kuzey-Güney arası ekonomik ayrışmayı gözetten bir federal formülle çözülmeyecek ve Türkiye-AB ilişkileri düzelmeyecek olsa bile, KKTC'de kökten bir kurumsal-ekonomik rasyonelleşme hareketinin oluşmasının ehvenişerden de öte, büyük faydaları olacaktır. Her şeyden önemlisi, bu hareketin, hükümet, muhalefet, iş dünyası, sendikalar ve sivil toplum örgütleri gibi nüfusun geniş bir kesimini temsil eden ana paydaşlarla oluşturulmasıdır. Bu da ekonomik rasyonelleşmeye politik demokratikleşmenin ve bir çoğulculuk anlayışının eşlik etmesi demektir. Böylece, hem olası bir çözümde Kuzey-Güney arası ekonomik ve kurumsal dengesizliklerin giderilmesi (dengesizlikleri giderme yöntemlerinin öğrenilmesi), hem de KKTC'deki a-normal durumun Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz etkileyen bir etmen olmasının önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

Ekonomik paketin kaçınılmazlığı

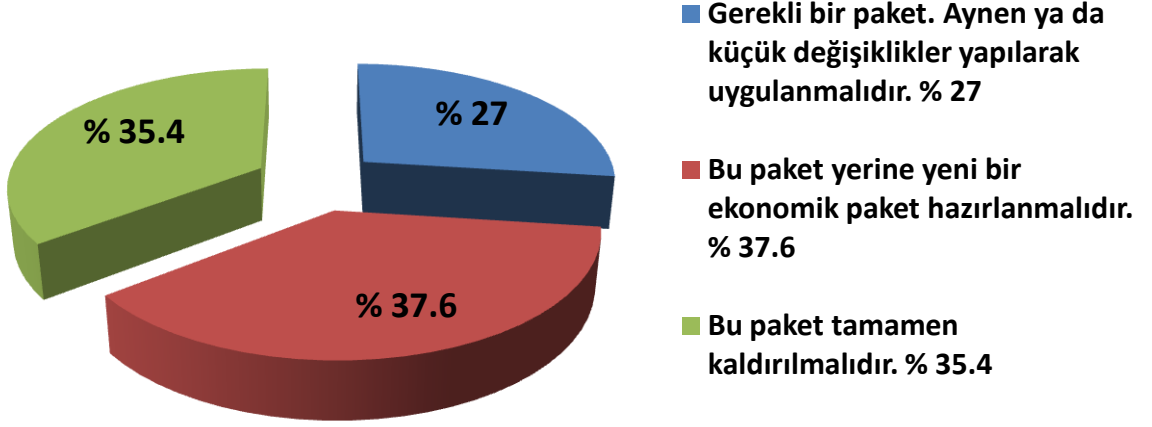
KADEM'in gerçekleştirdiği son anket çalışmasında, Kuzey Kıbrıs'ta Türkiye'yle kurulagelmiş verimsiz bağlardan arınmış, özellikle yönetim ve maliye alanlarında özerkleşmiş bir ekonomik-politik yapıya yönelik talebin diğer veçhelerini ve bu talebin KKTC-TC arası nasıl bir ortaklık ve işbirliği perspektifini, nasıl bir eşitliği öngördüğüne dair başka ipuçlarını da görebiliriz.

KKTC'de "2010-2012 Kamunun Etkinliğinin ve Özel Sektörün Rekabet Gücünün Artırılması Programı"² çerçevesinde uygulanan tedbirleri protesto etmek amacıyla örgütlenen 28 Ocak Toplumsal Varoluş Mitingi sonrasında derlenen araştırma sonuçlarında Kuzey Kıbrıs'ın ekonomik geleceğine dair ortaya çıkan göstergelerden bir kısmını da "Ekonomik Paket Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlar oluşturuyor (bkz. Şekil No. 3):

² Adı geçen program için bkz T.C. Yardım Heyeti Başkanlığı resmi web sitesindeki şu link:

<http://www.yhb.gov.tr/raporlar/2010-2012.pdf> (erişim: 03.03.2011).

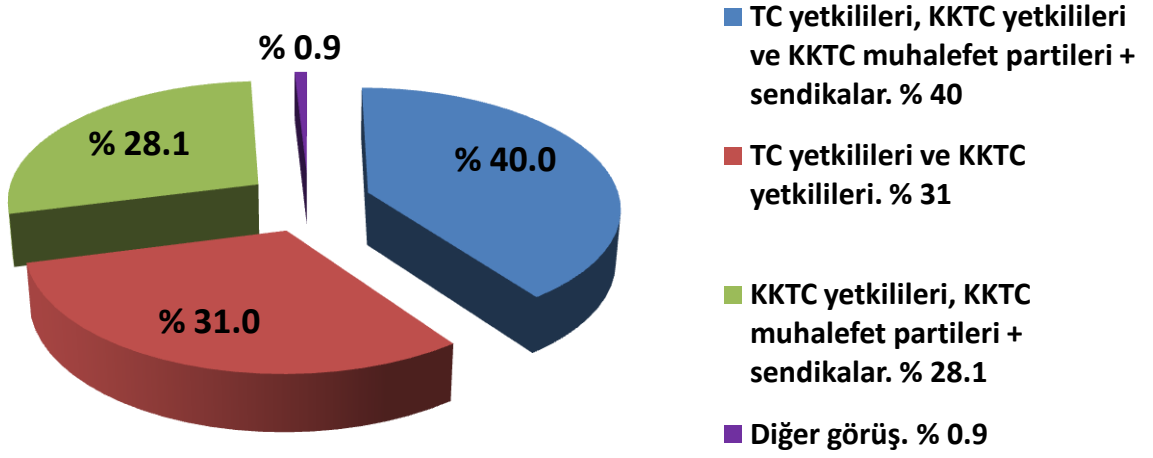
EKONOMİK PAKET KONUSUNDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Şekil No. 3 / KADEM, ŞUBAT 2011

“Ekonomik paket tamamen kaldırılmalıdır” ve “Yeni bir ekonomik paket hazırlanmalıdır” diyenlerin oranı toplam % 73’ü bulduğundan, Kıbrıslı Türklerin büyük bir çoğunluğunun mevcut pakete karşı olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Bu durum da, potansiyel olarak, Kıbrıslı Türklerin inisiyatifi ele alıp özerkliğe dayalı mali disiplin ve ekonomik yönetim mekanizmalarını sahiplenme konusunda paket bağlamında çıkan krizi bir fırsata dönüştürme arzularının yansıması olarak yorumlanabilir. Ne de olsa, % 37.6’lık çoğunluk paketin kaldırılmasının gerekli ama yetersiz kaldığının, yeni de olsa bir ekonomik paketin hazırlanması gerektiğinin farkında gibi gözükmektedir. Dahası, KADEM’in araştırması, söz konusu mitinglerin bir “ekonomik rasyonelleşme” hareketine evrilmesi olanağının alabildiğine geniş katılımlı bir karar alma sürecinin yaşanmasına bağlı olduğu yönündeki tespitimizi de doğruluyor. “Yeni Paketi Kim Hazırlamalı?” sorusu şu yanıtları alıyor (bkz. Şekil No. 4):

YENİ EKONOMİK PAKETİ KİM HAZIRLAMALI?

Şekil No. 4 / KADEM, ŞUBAT 2011

% 40 ve % 31 oranlarının temsil ettiği iki öncelikli tercihte de yeni ekonomik paketin hazırlanmasında TC yetkililerine rol verilmesi mitinglerin sebep olduğu “Türkiye düşmanlığı” algısının ne denli yanıltıcı olduğunu bir kez daha gösteriyor. Ne var ki, bu sonuçların ortaya çıkardığı ana kaygı, KKTC’nin ekonomik geleceğinin geniş katılımlı bir süreçle belirlenmesi gerekliliğidir. Muhalefet partilerinin ve sendikaların üzerinde uzlaşmadığı bir ekonomik paketin halkın geniş kesimlerinden destek görmesi, özellikle mitinglerdeki kitlesel tepkinin niceliksel büyüklüğü düşünüldüğünde,³ çok zordur.

Her şeye rağmen, önümüzde duran can alıcı tablo, KKTC’nin içinde bulunduğu sürdürülemez durumun bir “ekonomik paket”i kaçınılmaz kıldığını gösteriyor. Toplumsal Varoluş Mitinglerinde vücut bulan geniş muhalefetin yeni bir KKTC’ye dair söz sahibi olabilmesi için kapsamlı bir ekonomik paket vizyonunu ortaya koyması şarttır. Göstergeler KKTC’nin rüşdünü ispat etmek zorunda olduğu bir döneme girdiğine işaret etmektedir. KKTC’deki verimsiz tartışma “ekonomik paket sürdürülsün mü, kaldırılınsın mı?” sorusunun ötesine geçemezken, herkes için en yararlı tartışmanın “acı ve zor, ama akılcı ve uzun vadede kazandıran bir ekonomik rasyonelleşme programı için bir toplumsal uzlaşma zemini yaratılabilir mi?” sorusundan başlayacağı aşikârdır.

³ 2 Mart’taki 2. Toplumsal Varoluş Mitingine katılımın değişik kaynaklara göre 50,000-80,000 arasında seyrettiği iddia ediliyor. Sayının abartıldığı görüşü de dile getirilmektedir. Gelgelelim, oldukça tartışmalı olan Kuzey’in toplam nüfusunun en iyi ihtimalle 250,000-300,000 dolaylarında olduğunu kabul edersek, İnönü Meydanı’nda gerçekleşen mitinglere -50,000’den az olsa bile- on binlerin katılımının genel nüfusa kıyasla büyük bir kitlesel harekete işaret ettiğini görmek gerekir.